

УДК 342.3 (477)

Р. С. Мартинюк

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
(Національний університет "Острозька академія")*

КРИТЕРІЇ ТА ЧИННИКИ ВИБОРУ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність питання про оптимальну модель форми правління для України є об'єктивною: надмірно посилений конституційний статус Президента України, дисбаланс елементів встановленої Основним Законом України системи стримувань і противаг, відсутність належної правової регламентації процедур взаємодії між вищими органами державної влади суттєво спотворюють і нівелюють принцип поділу влади, спричиняють ухил форми правління у напрямку президенціалізму.

Окремі аспекти порушеної у цій статті проблематики знаходили відображення у роботах В. Шаповала, В. Авер'янова, В. Кампо, Ю. Тодики, С. Серьогіної, О. Святоцького, О. Петришина та інших вітчизняних науковців.

Пошук оптимальної для України моделі форми правління актуалізує необхідність вивчення досвіду конституційно-правової організації розвинених республік Заходу, особливо країн, які у своїй практиці державного будівництва зіткнулися із проблемами, схожими до тих, що мають місце в сучасній Україні. Застосування порівняльного аналізу республіканських форм правління дає можливість з'ясувати, наскільки

ефективність відповідних конструкцій влади залежить від умов кожної окремої країни та якими можуть бути наслідки їх впровадження у вітчизняних умовах. Дані, отримані з аналізу зарубіжного державно-правового досвіду, можуть розглядатися як критерії оцінки головних нормативних та функціональних вад вітчизняної форми правління, можливих напрямків її оптимізації.

У перехідні періоди розвитку державності, коли існує особлива необхідність оперативного прийняття рішень, чого не можуть забезпечити децентралізовані форми правління, та коли успіх демократичних перетворень, у силу нерозвиненості громадянського суспільства, у значній мірі залежить від особистих характеристик глави держави і його оточення, найбільш ефективні президентські республіки. Парламентаризм, натомість, характеризує стабільні періоди розвитку державності і є важливою гарантією збереження демократії. У стабільні періоди президентсько-республіканська форма правління стає невиправданою, оскільки її потенційні переваги не компенсують прихованих у ній загроз для демократії. Президентська республіка в умовах нерозвиненої партійної системи – одна з найневдаліших конструкцій влади, як з огляду на відсутність ефективних інструментів контролю громадянського суспільства за владою, так і з огляду на неспроможність влади бути відповідальною, проводити конструктивну, цілісну й послідовну політику, яка б відображала реальні суспільні інтереси. Адже малоконтрольована одноосібна влада глави держави як гарантія демократії – це виключення із правила. А правило полягає у тому, що така влада звичайно авторитарна. Низька ймовірність успішного завершення процедури імпічменту щодо глави держави в поєднанні з відсутністю ефективного парламентського контролю за урядом та парламентської відповідальності останнього у

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

президентських республіках дають підстави вважати, що в цих формах правління зміст та характер державно-політичного життя є надто залежними від президента і його апарату. Згадана обставина зумовлює виключно високі вимоги до претендентів на посаду глави держави. Однак заміщення посади президента талановитими державцями, здатними одноосібно забезпечити розробку і проведення у життя ефективних системних реформ – явище статистично рідкісне. За винятком США, усі інші президентські республіки слабкі – вони регулярно стають жертвою переворотів і потрясінь [8, с. 82]. Спроби повторити цю модель, яка сприймалася як ключ до формули успіху, ніде не призвели до бажаного результату, найчастіше всього – до деградації, громадянських воєн і т. п. Не дивно, що від президентської республіки в повоєнний період відмовились у Європі. Той факт, що у США ця форма правління не спричиняє скочування державності до авторитаризму, знаходить пояснення у тому, що для успішного функціонування президентської республіки необхідний надто широкий набір компонентів, і він присутній лише в політичній системі цієї країни. Цілком можливо, що досвід організації президентської республіки у США унікальний [12, с. 41] і намагатися його повторити не варто. У контексті сказаного вище корекцію форми правління в Україні в напрямку президенціалізму важко назвати конструктивною. В умовах вітчизняних державно-політичних реалій покладання ключових виконавчих повноважень на одну людину скоріш за все спричинить перетворення президенціалізму на суперпрезиденціалізм латиноамериканського зразка [10, с. 26].

В Україні стійкість авторитарних тенденцій розвитку політичної системи загалом, як і окремих її елементів створює особливі ризики руйнування ще нестабільних інститутів демократії в умовах

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

президентської республіки. Крім того, в аналізі перспектив переходу України до президентської республіки слід мати на увазі ще одну потенційну ваду жорсткого поділу влади, а саме – можливість небезпечного протистояння двох рівновеликих центрів влади – президента (і його адміністрації) та представницького органу. По суті, класична модель президентської республіки не має механізму розв'язання суперечностей між законодавчою та виконавчою гілками влади [12, с. 41]. У державно-правовій практиці США ця вада президентської республіки залишилася гіпотетичною можливістю, оскільки усталені політичні традиції, особливості партійної системи й політико-правова культура владарюючої еліти країни за будь-якої розстановки партійних сил у Конгресі й на посту Президента завжди забезпечували мінімально-необхідний рівень співробітництва гілок влади. Однак Україна вже знає прецедент відповідного протистояння – у 1996 р. між Верховною Радою України і тодішнім Президентом України – Л. Кучмою. Запровадження в Україні президентсько-республіканської форми правління, якщо й не завершиться встановленням президентського авторитаризму, обернеться перманентним протистоянням між Главою держави і Парламентом [9, с. 66].

Так само деструктивним (і неможливим) є перехід України до парламентарної республіки. Класична форма парламентаризму (на зразок Четвертої Французької Республіки 1946-1958 рр. чи сучасної Німеччини) є неможливою у політично неструктурованому суспільстві, де несформована відповідна партійна система, яка б забезпечувала створення стабільної парламентської більшості, і яка б, у свою чергу, формувала уряд, спроможний ефективно розв'язувати завдання, пов'язані з необхідністю здійснення системних реформ. Між тим, характеристики партійної системи

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

сучасної України та зумовлений ними стан політичної нестабільності не передбачають найменшої можливості запровадження в Україні класичного парламентаризму [6, с. 58]. Більше того, нерозвиненість партійної системи є чи не найважливішим фактором, який робить неактуальним запровадження в Україні не лише парламентарної, але й парламентарно-президентського типу змішаної республіканської форми правління.

У країні давно склалася і зберігається ситуація, коли інститут політичних партій, який формує владу в центрі та на місцях, значною мірою дискредитував себе. За цієї умови перекладання на Парламент України надмірних повноважень при його реальній неспроможності їх виконання може скомпрометувати саму ідею парламентаризму. Небезпека, пов'язана з переходом до класичного парламентаризму на сучасному етапі розвитку вітчизняної державності криється також у тому, що нежиттєздатність парламентарної республіки спровокує повернення до авторитаризму. Таким чином, в умовах вітчизняних політичних реалій, які є не більше ніж вираженням загальної закономірності розвитку пострадянських політичних систем, потенційні переваги парламентарної та президентської республік найбільшою мірою виявляються перед загрозою бути нівельованими.

Приведені аргументи невідповідності класичного парламентаризму національним політичним реаліям і потребам державотворення в Україні на сучасному етапі доповнюються ще одним. Автор переконаний (і це засвідчує практика розвинених європейських держав), що класичний парламентаризм стає набутком минулого. Розвиток усіх сучасних розвинених республік позначений збільшенням ваги в системі поділу влади виконавчих органів. З огляду на зростаючі обсяги нормотворчої діяльності представницькі органи змушені поступатися навіть у цій

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

традиційній для них сфері діяльності виконавчим структурам. Посиленню урядових органів сприяє і зростання соціально-регулюючої ролі держави (і необхідність нормативного врегулювання цієї діяльності).

Головна перевага змішаної республіканської форми правління над класичними моделями полягає у її меншій вразливості з боку такого принципового дестабілізуючого чинника як слабкість парламентаризму, що є, по суті, неминучою рисою усіх перехідних суспільств. У змішаній республіці слабкість парламентаризму не призводить до таких загрозливих наслідків як у парламентарній та президентській республіканських формах правління – до неможливості утворення стабільного й ефективного коаліційного уряду (парламентарна республіка) та неспроможності представницького органу стримувати дії президента (президентська республіка).

У світлі сказаного стає зрозумілим той факт, що для багатьох держав із неусталеним демократичним політичним режимом вибір форми правління у певному сенсі є безальтернативним і фактично зводиться до обрання того чи іншого типу змішаної республіки. Справді, змішана республіка, вільна від крайнощів президентської і парламентарної республіканських форм правління, виявляє і найменшу вразливість з боку таких (крім вищезгаданого) деструктивних чинників як незрілість громадянського суспільства, низький рівень політико-правової культури владарюючої еліти, відсутність демократичних традицій державотворення, нерозвиненість інституту політичних партій тощо. Змішана республіканська форма правління також забезпечує можливість для поступального розвитку державності з урахуванням суспільно-політичної ситуації і без кардинального перегляду конституційної системи [2, с. 29].

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

Вдала організація механізму держави передбачає дотримання вимоги збалансованого розподілу повноважень законодавчої, виконавчої влад та президента. Очевидно, що повний баланс (рівновага) влад є ідеалом. Більш коректно говорити про відносну рівновагу влад у межах, визначених конституцією. Важливим є те, що конституційно встановлені форми взаємозалежності органів влади у здійсненні їхніх сумісних повноважень у своїй основі створюють механізм співпраці і взаємоконтролю між ними, забезпечуючи тим самим баланс влад. Розвинені форми згаданої взаємозалежності ми знаходимо у змішаних республіканських формах правління, які є найбільш внутрішньо збалансованими конструкціями влади. Натомість, у "чистих" республіканських формах правління завжди більшою-меншою мірою має місце домінування однієї гілки (органу) влади над іншими і перетворення домінуючого владарюючого суб'єкта на центр політичної системи. Це неминує спричиняє деформації принципу поділу влади та недостатню ефективність дії системи стримувань і противаг. Сказане найвиразніше ілюструє практика функціонування президентських республік за межами США і є одним із суттєвих аргументів переваг змішаної республіки над президентсько-республіканською формою правління.

Разом із тим, змішана республіканська форма правління, як спроба поєднати кращі сторони президентської та парламентарної республік, уникнувши при цьому їхніх вад, часто виявляється, як засвідчує політична практика, більш привабливою теоретично, аніж у її практичному вияві. Одна із ключових проблемних сторін (принаймні потенційно) справжньої змішаної республіканської форми правління – дуалізм виконавчої влади, тобто наявність двох керівних центрів у виконавчій сфері – президента і прем'єра. Обидва згадані суб'єкти володіють конституційно визначеними

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

повноваженнями щодо керівництва вищою ланкою у системі органів виконавчої влади і, тим самим – мають юридичні підстави претендувати на роль глави уряду. У ситуації так званого співіснування, за якого партійна приналежність глави держави і прем'єра не співпадає, дуалізм виконавчої влади перетворюється на одну із самих проблемних і суперечливих характеристик змішаної республіки.

У перше десятиліття своєї незалежності Україна як посттоталітарна держава, по суті, була позбавлена альтернатив у виборі форми правління. Аж упритул до "помаранчевої революції" в Україні були відсутні умови, які б забезпечили успіх реформи механізму влади засобом переходу до більш децентралізованої форми правління, тобто до парламентаризму. Відсутність розвиненого громадянського суспільства, відповідної йому усталеної партійної системи з потужними центристськими партіями визначали всю нереальність спроб запровадження як парламентарної, так і парламентарно-президентської республіканських форм правління. Неприйнятність класичних зразків – президентської і парламентарної республік та парламентаризованої змішаної зумовила безальтернативність змішаної республіки президентсько-парламентарного типу. У цьому сенсі параметри змішаної республіканської форми правління в Україні і в найближчій перспективі визначатимуться інертними характеристиками її політичної системи та безпосередніми обставинами розвитку національного державотворчого процесу.

В оцінці перспектив зміни існуючої конструкції влади необхідно врахувати один важливий фактор, який впливає на оптимальний вибір форми правління в Україні. Початковий етап державотворення завжди зумовлює потребу одночасних складних реформ у нестабільній політичній, економічній та соціальній сферах. Згадана діяльність найкращим чином

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

може здійснюватися мобільною виконавчою владою, а не в'язнучим у безплідних дискусіях парламентом [2, с. 6]. Як наслідок, у подібних ситуаціях завжди зростає значимість ефективної виконавчої влади, спроможної здійснити масштабні суспільно-політичні реформи [7, с. 36]. Дослідник погоджується із судженням проф. В. Шаповала, що "в умовах нашого суспільно-політичного буття вибір форми правління може бути обмежений президентсько-республіканською або змішаною республіканською формами правління" [14, с. 29].

В аргументації доцільності збереження в Україні змішаної республіканської форми правління окремого уточнення потребує питання про конституційно-правовий статус Глави держави. Політичні системи країн пострадянського простору (за виключенням країн Балтії) характеризує така суттєва й загальна риса як слабкість парламентаризму і нездатність представницького органу забезпечити утворення стабільного й ефективного коаліційного уряду. Згадана обставина спричиняє закономірний запит на "сильного" президента, який, займаючи ключове положення у політичній системі, може забезпечити останній необхідну легітимність [2, с. 6]. Характеристики політичної системи України цілком відповідають зазначеній тенденції. Триваючий перехідний етап розвитку української державності, незавершений процес утворення української нації, слабкість вітчизняного парламентаризму та партійної системи країни, хаотичність суспільних відносин зберігають запит на "сильного" Президента. Будучи інституційним уособленням єдності державної влади, яку здійснюють законодавчі, виконавчі та судові органи, президент змішаної республіки в силу свого статусу покликаний також консолідувати суспільні сили навколо базисних суспільно-політичних цінностей та завдань. Наявність відповідних повноважень у глави держави для

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

реалізації статусу гаранта конституційного ладу держави – об'єктивна необхідність в умовах перехідного періоду і становлення громадянського суспільства [3, с. 16]. Тому таким само обґрунтованим слід визнати й більш конкретизоване судження проф. В. Авер'янова про те, що "ми приречені на вибір змішаної форми правління з досить "сильним" Президентом" [1, с. 113]. Разом із тим, у конструюванні вітчизняної моделі змішаної республіканської форми правління слід прийняти до уваги й той визначальний факт, що зосередження усіх важелів державного управління в одних руках виправдовується лише ситуацією системної кризи, за якої глава держави покликаний оперативно реагувати на виклики суспільного розвитку і проводити політику реформ навіть всупереч популістським настроям у парламенті. У ситуації ж поступального розвитку суспільство потребує більш демократичних форм і методів владарювання [11, с. 154]. У цьому смислі міра децентралізації форми правління в Україні повинна безпосередньо віддзеркалювати рівень розвитку громадянського суспільства і, зокрема, такого його важливого атрибуту як політичні партії.

Існуюча в Україні президенціалізована форма правління має свої потенційні переваги, які відсутні у змішаних парламентарно-президентських та парламентарних республіках: принцип одноосібного керівництва, який у ситуації низької функціональної ефективності Верховної Ради України здійснюється Президентом України у виконавчій сфері, може відігравати важливу стабілізуючу роль в умовах перехідного суспільства. Проте в умовах авторитарної організації влади ця форма правління не може належним чином виявити свій позитивний потенціал і демонструє вкрай низький рівень легітимності. Остання обставина є особливо небезпечною для нормального державного розвитку України. Спричинене політичною нестабільністю зволікання з переглядом форми

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

правління в Україні в період "помаранчевої революції" уже спричинило маніпуляції з текстом Основного Закону в корпоративних цілях.

Конструювання вітчизняної моделі змішаної республіканської форми правління вимагає прийняти до уваги ще одну суттєву обставину. Відомо, що конструкція системи влади у змішаних республіканських формах правління відрізняється від конструкцій системи влади у парламентарних і президентських республіках більшим рівнем складності. Специфічною рисою змішаних республік є значне число випадків перетину сфер повноважень вищих органів влади (як наприклад, дуалізм повноважень глави держави і прем'єра у виконавчій сфері тощо). Реальне функціонування механізму влади тут передбачає використання значного числа процедурних форм взаємодії владних структур із метою реалізації їхніх, часто сумісних, повноважень. Це пояснює, чому ефективність змішаних республік суттєвою мірою залежить від нормативної інституціоналізації відповідних механізмів взаємодії владних структур.

Значення конституційних процедур взаємодії вищих органів влади може набути до певної міри формального характеру за умови поєднання низки факторів: наявності усталеної партійної системи з малим числом впливових центристських партій; дією принципу партійної дисципліни, який забезпечує тісне співробітництво парламентської більшості й утвореного нею уряду і підтримує функціональну цілісність усього державного механізму; високого рівня політико-правової культури держаних посадовців, відтак, готовності владних структур до конструктивного співробітництва тощо. Неповторюване поєднання цих факторів має місце в деяких високорозвинених державах, на зразок Великобританії чи США. В Україні ж вони всі відсутні. Більше того, функціонування змішаної республіканської форми правління в Україні в

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

період чинності Конституції України в редакції від 8 грудня 2004 р. було позначене небезпечними для державного суверенітету політичними конфліктами між вищими органами державної влади, і найбільшою мірою, між Верховною Радою України та Президентом України. Відповідний досвід дає підстави вважати, що внесення до Конституції України положень про повноваження органів влади, здійснення яких вимагає узгодження позицій між різними самостійними центрами влади або які створюють перетин сфер повноважень цих центрів, слід вважати небажаним. Відтак, подальший перегляд конституційно-правового статусу владарюючих суб'єктів повинен здійснюватися у напрямку вибору оптимально простих і чітких конструкцій відповідних інститутів та наділення у необхідних випадках повноваженнями для вирішення певного питання тільки одного органу державної влади чи посадової особи, уникаючи надмірного захоплення встановленням механізмів спільного здійснення повноважень [5, с. 28]. Тут вибірковий і водночас цінний досвід для його адаптації до вітчизняних реалій пропонує державно-правова практика США.

Разом із тим, змішана республіканська форма правління як різновид "правління партій" неминуче передбачає утворення єдиного блоку влади парламентською коаліційною більшістю і сформованим на її основі партійним урядом. Ця обставина, як засвідчує державно-правова практика розвинених держав зі змішаною республіканською формою правління, робить принципово важливою регламентацію відносин між згаданими суб'єктами на конституційному рівні.

За будь-яких умов процес визначення сталих параметрів змішаної республіки в Україні буде довготривалим. Об'єктивно, що в ситуації збереження недостатньої політичної структурованості Парламенту,

▪ Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12mrspvu.pdf>.

відсутності крупних центристських партій, нездатності парламентської більшості до утворення стабільного й ефективного коаліційного Уряду зберігатимуться і такі похідні від зазначених явища як гіпертрофія інституту президента, атрофія Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади [11, с. 155] та нівелювання ролі Прем'єра як його керівника тощо.

Бездоганних форм правління не існує і всі вони, як було відмічено, несуть у собі потенційні функціональні вади. Разом із тим, потенційні недоліки форми правління можуть суттєвою мірою нівелюватися компенсуючими їх механізмами. Практика функціонування республіканських форм правління засвідчує, що в умовах високого рівня політико-правової культури суспільства та розвиненої партійної системи питання про конкретний варіант обраної форми правління набуває непринципового значення. Ми констатуємо той факт, що президентська республіка у США, парламентарна в сучасній Німеччині чи змішана у П'ятій Французькій Республіці демонструють високі, краще сказати зразкові, функціональні характеристики. Водночас, в умовах відсутності традицій демократії, низького рівня розвитку громадянського суспільства та нерозвиненої партійної системи будь-яка форма правління "приречена" демонструвати свої потенційні дефекти. По суті, стан розвитку партійної системи країни та особливості політико-правової культури суспільства – визначальні чинники, з урахуванням яких повинна конструюватися конкретна національна форма правління.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Дуалізм виконавчої влади у світлі конституційного вдосконалення форми державного правління в Україні / В. Авер'янов // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 3. – С. 106-115.
2. Арутюнян А. Место президента в системе политико-правовых институтов постсоветских республик / А. Арутюнян // Jurisprudencija. – 2005. – Т. 77 (69). – С. 5-10.
3. Иксанов И. Президент Российской Федерации: основные полномочия и их организационное обеспечение / И. Иксанов // Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – М., 2008. – 32 с.
4. Кампо В. Деякі питання реформування державної влади в Україні: територіальні аспекти / В. Кампо // Українське право. – 1996. – Число 1. – С. 40-48.
5. Конституційна реформа в Україні: перебіг, стан і перспективи. Аналітична доповідь // Національна безпека і оборона. – 2007. – № 1. – С. 2-41.
6. Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма правління: питання теорії та практики / О. Петришин, С. Серьогіна // Право України. – 2009. – № 10. – С. 57-60.
7. Роберт Даль. Зміна меж демократичних правлінь / Даль Роберт // Незалежний культурологічний часопис "І". – 2001. – № 21. – С. 34-47.
8. Сарторі Джованні. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів / Джованні Сарторі. – К. : АртЕк, 2001. – 224 с.

9. Святоцький О. Питання пошуку оптимальної моделі форми державного правління для України / О. Святоцький // Право України. – 2010. – № 10. – С. 61-66.
10. Серьогіна С. Оптимізація статусу Президента як ключова ланка конституційної реформи в Україні / С. Серьогіна // Право України. – 2009. – № 6. – С. 23-28.
11. Серьогіна С. Форма правління в Україні: досвід, проблеми, перспективи / С. Серьогіна // Конституційні засади державотворення і правотворення в Україні: проблеми теорії і практики: До 10-річчя Конституції України і 15-ї річниці незалежності України. Зб. наук. статей / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – С. 152-158.
12. Черкасов А. Глава государства и правительство в странах современного мира (Конституционно-правовое регулирование и практика) / А. Черкасов. – М.: Экзамен, 2006. – 222 с.
13. Шаповал В. Президент у механізмі здійснення державної влади / В. Шаповал. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень. – 1995. – 30 с.

Мартинюк Р. С.

Критерії та чинники вибору форми правління в Україні

У науковій статті аналізуються переваги й недоліки парламентарних, президентських та змішаних республіканських форм правління. Досліджуються критерії і чинники, що впливають на вибір форми правління. Аналізуються особливості політичної системи України, які

потребують урахування у конструюванні вітчизняної моделі змішаної республіки

Ключові слова: форма правління, президентська, парламентарна, змішана республіка, президент, парламент, прем'єр, демократія, партійна система

Мартинюк Р. С.

Критерии и факторы выбора формы правления в Украине

В научной статье анализируются преимущества и недостатки парламентарных, президентских и смешанных республиканских форм правления. Исследуются критерии и факторы, влияющие на выбор формы правления. Анализируются особенности политической системы Украины, которые следует учесть в конструировании отечественной модели смешанной республики

Ключевые слова: форма правления, президентская, парламентарная, смешанная республика, президент, парламент, премьер, демократия, партийная система

Martiniuk R. S.

Criteria and factors of choosing a form of government in Ukraine

The author of the scientific article analyzes the advantages and disadvantages of parliamentary, presidential and mixed republican forms of government; investigates the criteria and factors that influence the choice of form of government. The features of the political system of Ukraine, which require consideration in designing the national model of the mixed republic are also analyzed in the article

Key words: government, presidential, parliamentary, mixed republic, the president, parliament, prime minister, democracy, party system